

Oslo

Byrådsavdeling for utdanning

Like muligheter fra start

Temaplan for tidlig innsats i språk,
lesing, skriving og regning

Innhold

Formål	1
Bakgrunn.....	2
Hovedutfordringer	3
Utfordring 1: Varierende kvalitet på språkarbeidet i barnehage og skole.....	3
Utfordring 2: Mange elever strever med lesing, skriving og regning	5
Utfordring 3: Svake rammer for elever med rett til særskilt språkopplæring.....	7
Innsatsområder	9
Innsatsområde 1: Styrket språkarbeid i barnehage, skole og AKS.....	9
Innsatsområde 2: Styrket innsats på lesing, skriving og regning	12
Innsatsområde 3: Styrket tilbud om særskilt språkopplæring i Osloskolen .	15
Oppfølging av temaplanen	17
Litteraturliste	17

Formål

I Oslo skal alle ha like muligheter til å lære, utvikle seg og delta i samfunnet. Språkkompetanse og særlig de grunnleggende ferdighetene lesing, skriving og regning, er avgjørende for at barn og unge skal kunne mestre skoleløpet og ta aktiv del i fellesskapet. God kvalitet i barnehager og skoler bidrar til å utjevne sosiale forskjeller i byen vår. Byrådets formål med denne temaplanen er å løfte alle barn og unge gjennom hele utdanningsløpet ved å sette inn tidlige og målrettede innsatser innen språk, lesing, skriving og regning.

Temaplanen ser barnets utvikling i sammenheng fra oppstart i barnehagen til avslutningen av grunnskolen. Grunnlaget som legges tidlig, gir stor læringsgevinst senere i skoleløpet. For at barn og unge skal utvikle seg slik at de mestrer skole, utdanning og deltakelse i samfunnet, må innsatsen settes inn tidlig og der den har størst betydning. Oslo ser barnehage og skole i sammenheng, og derfor framstår det som lite hensiktsmessig å skille mellom språk i barnehage og språk i skole. Rammeplanens syv fagområder viser at språk og grunnleggende ferdigheter utvikles på tvers av hele barnehagetiden og danner fundament for videre læring i skolen. Oslo er en by med et stort språklig og kulturelt mangfold, noe som er en styrke for byen vår. Skolen er den største felles møteplassen på tvers av bakgrunn, og dermed Oslos viktigste integreringsarena. Byrådets mål er at Osloskolen og Oslobarnehagene skal være landets beste integrering- og inkluderingsarenaer.

Bakgrunn

Noen ferdigheter er viktigere å lære tidlig i barn og unges liv enn andre, siden de danner grunnlag for all annen læring. Denne planen tar for seg noen av dem. I barnehagen handler det om å kunne kommunisere gjennom et velutviklet språk. Ved å støtte barna i å utvikle god kommunikasjon legger barnehagen et viktig grunnlag for lek, samhandling, læring og forståelse. Et godt språk er viktig for å kunne uttrykke følelser, egen identitet og relasjoner til andre. Barns vei til læring og samhandling går gjennom lek og språk.

Når barna begynner på skolen, er også språket utgangspunktet for å lære fag og ferdigheter. På de første trinnene gir et godt språklig utgangspunkt et solid grunnlag for å knekke lese- og skrivekoden, og for å utvikle tidlig tallforståelse. Å kunne lese, skrive og regne er avgjørende, fordi disse ferdighetene danner fundamentet for videre læring i alle fag. Å mestre et rikt språk, å kunne lese, skrive og regne er videre avgjørende sosial utvikling, og for å kunne fullt ut delta i skole og samfunnsliv. Det er fortsatt for mange barn og unge som ikke har gode nok grunnleggende ferdigheter, noe som er alvorlig siden sammenhengen mellom faglig og sosial mestring, fravær og frafall er sterk (Kjæøy og Lysvik, 2023).

Det gjøres en betydelig innsats for at alle barn og unge skal oppleve faglig og sosial mestring i byens barnehager og skoler hver dag. Tidlig innsats er derfor en kjerneoppgave for barnehage, skole og Aktivitetsskolen (AKS). Byrådet har som mål å gi alle barn og unge de beste muligheter for å lykkes. Det er derfor avgjørende at barn og elever som strever får tidlig hjelp slik at nødvendige tiltak kan settes inn før utfordringene utvikler seg til større problemer.

En god barnehage gir en god start på barndommen, og Oslo har de siste ti årene hatt en svært positiv utvikling i barnehagedeltakelse. Barnehagen er en sentral arena for inkludering som bidrar til barns språkutvikling, trivsel, lek og sosialisering. Barnets bakgrunn og forutsetninger må ligge til grunn for hvordan barnehagen legger til rette for utvikling hos det enkelte barn.

Barn og unge i Osloskolen har generelt gode grunnleggende ferdigheter. Samtidig kommer elevene våre med ulike forutsetninger, blant annet fordi Oslo har en svært mangfoldig befolkning. I tillegg til stort språklig mangfold, ser vi at mange barn og unge har utfordringer med ulike former for språkvansker og manglende norskferdigheter når de begynner på skolen og i AKS. 20 % av elevene i Osloskolen har vedtak om særskilt språkopplæring. Mange av disse går ut av grunnskolen med lave grunnskolepoeng, og kan derfor stå i fare for å ikke fullføre videregående opplæring.

Kommunen ser utviklingsløpet fra barnehage og ut grunnskolen i sammenheng, og vil rette innsatsen dit behovene er størst. Kunnskapsgrunnlaget til saken peker på sentral forskning, resultater og rapporter fra nasjonale og kommunale undersøkelser og prøver, samt erfaringskunnskap om barnehager og skoler og skoler i Oslo. Samlet viser dette at kommunen gjør mye bra, men at noen områder utmerker seg hvor vi trenger å sette inn ekstra innsatser. Formålet med denne temaplanen er derfor tidlig innsats i barnehage og grunnskole knyttet til tre hovedområder:

1. styrke språkarbeidet i barnehage og skole
2. styrke innsatsen på lesing, skriving og regning
3. styrke særskilt språkopplæring i Osloskolen

Hovedutfordringer

Grunnlaget for temaplanens hovedutfordringer baserer seg på flere kilder. Både nasjonale krav og forventninger gjennom rammeplan og læreplan, gir retning for valg av utfordringsbildet og innsatsområder. Vi ser at mange barn i Oslo begynner på skolen uten å kunne tilstrekkelig norsk til både forstå og gjøre seg forstått. Dette må videre sees i sammenheng med at over 20 % av elevene skårer på de laveste mestringsnivåene i lesing og regning. Siden elevenes skriveferdigheter henger sammen med elevenes leseferdigheter, er det naturlig å stille spørsmål om også skriveferdighetene har blitt svekket.

Forskningsresultater, rapporter og statistikk for Oslos barnehager og skoler, peker i retning av behov for bedre oppfølging og mer systematikk i språkarbeidet og arbeidet med grunnleggende ferdigheter. Selv om barnehager og skoler i Oslo viser til gode resultater sett opp mot resten av landet, viser undersøkelser (blant annet Rambøll 2024) og prøvestatistikk at vi likevel har et behov for å styrke våre innsatser.

For å lykkes med tidlig innsats i barnehager og skoler i Oslo, må vi både erkjenne de utfordringene som finnes og være villige til å prioritere tiltak som styrker kjerneoppgavene. Språkutvikling i barnehagen og elevenes ferdigheter i lesing, skriving og regning i skolen er fundamentale for læring og mestring. Temaplanen retter derfor innsatsen mot nettopp disse hovedutfordringene.

Utfordring 1: Varierende kvalitet på språkarbeidet i barnehage og skole

Barnehagedeltakelse er viktig for dannelse, lek, læring og utvikling. For å få en best mulig start på de første leveårene er barnehagen viktig som en sosial læringsarena for barnets første utvikling. Rammeplanen for barnehagen uttrykker blant annet at: Barnehagen er også en forberedelse til aktiv deltakelse i samfunnet og bidrar til å legge grunnlaget for et godt liv. Det er derfor et mål at alle barn i Oslo går i barnehagen før de begynner på skolen. I 2025 gikk 93,1 % av alle barn mellom 1 og 5 år i Oslo i barnehage. Barnehagedeltakelsen har økt de siste årene, og høy oppslutning er et tydelig satsingsområde for kommunen. Likevel er deltakelsen fortsatt lav blant minoritetspråklige barn. Blant de yngste, 1-2-åringene, var deltakelsen i 2025 kun 80 %. Det er også store forskjeller mellom bydelene. I bydel Stovner gikk for eksempel bare 69,6 % av 1-2-åringene i barnehage.

Det er imidlertid ikke nok å gå i barnehagen. Barnehagens profesjonsfelleskap som tilrettelegger for barnas utvikling, trenger stadig å utvikle sin praksis i tråd med barnas behov. I dag ser vi store forskjeller mellom byens mange barnehager, og selv om de fleste er gode, strever flere av dem med å holde den kvaliteten vi vet er viktig for å gi barna de beste utviklingsmulighetene.

Utdanningsdirektoratet definerer «kvalitet» i barnehagen som et sammensatt begrep der man både ser på *struktur, prosess og resultat*.

- Strukturkvalitet – beskriver ytre betingelser som bygninger, personalressurser og bemanning.
- Prosesskvalitet – beskriver tilbudet i opplæringen, arbeid og gjennomføring av rammeplanens innhold, aktiviteter og barnehagens praksis.
- Resultatkvalitet – beskriver barnehagens ønsker med tilbudet sitt. Hvilken utvikling og samhandling med barna barnehagen har, og barnas egen opplevelse av lek, læring og trivsel barnehagehverdagen.

Vi må derfor sikre at alle barnehager i byen holder høy kvalitet i alle ledd, slik at hvert barn får utvikle seg godt gjennom barnehagetiden og opparbeide ferdigheter som trengs for å mestre skolestarten.

Siden barnehagene i Oslo i dag opplever en langt mer kompleks hverdag enn tidligere, er det særlig viktig at vi prioriterer de viktigste utviklingsoppgavene. Særlig utfordrende er dette for barnehager i levekårsutsatte områder i Oslo som har en høyere andel av barn med særskilte behov (NIFU SØF-rapport nr. 07/22). De samme områdene i byen har også en betydelig andel minoritetsspråklige barn, som ifølge rapporten blant annet krever mer individuell tilpasning og språkstøtte. Barnehagene i disse områdene opplever derfor sammensatte/komplekse utfordringer i forhold til barnehager i andre deler av byen. Selv om barnehager i disse områdene får ekstra ressurser i forhold til antall barn, blir disse i stor grad brukt opp på grunn av høyt antall barn med behov for individoppfølging (NIFU).

Særlig viser barnehagens kvalitetsutvikling seg i hvordan de følger opp språkarbeidet. Som en del av prosesskvalitet i barnehagen er det å tidlig utvikle et godt språk, avgjørende for å kunne kommunisere både i lek og relasjon. Grunnlaget for læring i barnehagen går gjennom lek og samhandling. Språket er derfor avgjørende for hvordan barna blant annet utvikler seg gjennom leken. Vi ser at i noen barnehager i Oslo får de yngste barna for lite støtte til lek, læring og utvikling av språk. Studier viser til stor variasjon i hvilke metoder og verktøy som brukes, og hvor systematisk språkstøtte gjennomføres (se for eksempel Oxford Research, 2020).

Selv om strukturerte lese- og språkpraksiser brukes i barnehagene, finner en nyere studie (Hoel mfl., 2025) at planlagt og organisert lesing i barnehagen synes å være vanligere på storbarn- enn på småbarnsavdeling. Det er mindre avsatt tid til lesing i form av faste tidspunkt med de yngste enn med de eldste barna. Ifølge studien er lesing i barnehagen som regel en spontan og barneinitiert aktivitet. Resultatene bekrefter tidligere studier som peker mot en sterk barneinitiert og aldersuavhengig lesepraksis i norske barnehager. At barn tar initiativ til lesing, og at barn interesserer seg for lesing, betyr ikke nødvendigvis at det blir lest mye.

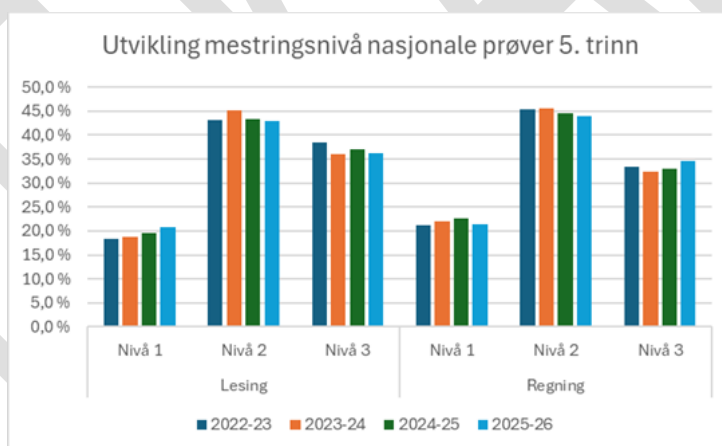
Resultater fra *Språksterk* i Oslo-barnehager peker på varierende kvalitet, språkutfordringer og stort behov for språkstøttende praksiser, som indirekte gjør høytlesning til et særlig viktig tiltak i levekårsutsatte områder.

Det er per i dag ingen kommunale føringer og systematikk i hvordan barnehagene identifiserer hvilke barn som av ulike grunner strever med språk, eller som står i fare for ikke å utvikle tilstrekkelige språkferdigheter før de går ut av barnehagen. Dette kan føre til sen identifisering av barn som trenger språkstøtte før de begynner på skolen.

Det er viktig at det språkarbeidet som gjøres i barnehagen videreutvikler seg i skolen. Prosjektet *Språksterk* avdekker at Osloskolen trenger en sterkere profesjonsutvikling for lærere og AKS-ansatte knyttet til barns språkutvikling. I tillegg ser man at Osloskolen har for få elevaktive arbeidsformer og språkstøttende aktiviteter.

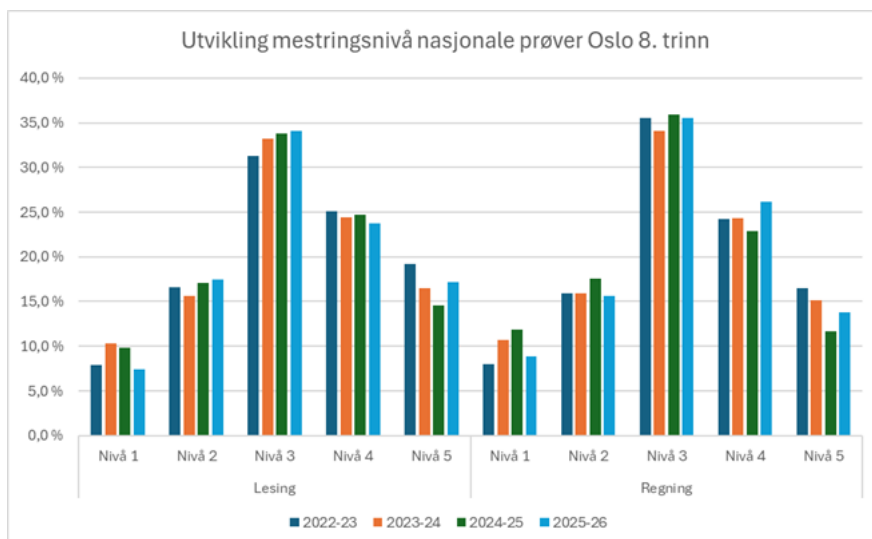
Utfordring 2: Mange elever strever med lesing, skriving og regning

I Osloskolen har resultatene på nasjonale prøver i lesing og regning vært stabile over tid, særlig på 5. trinn. På 8. trinn var det i perioden 2022-23 til 2024-25 en tendens til synkende resultater, men tall fra 2025-26 bryter med trenden i positiv retning. På 5. trinn er det en økning i andelen elever på laveste mestringsnivå i lesing, og færre på øverste nivå. Omtrent én av fem elever er på lavt nivå, både i lesing og regning.

Kilde: Utdanningsdirektoratet

På 8. trinn ser det ut til at utviklingen går i positiv retning, med færre på de laveste mestringsnivåene og flere på de høyeste. Likevel er det så mange som 25 % av elevene som presterer på de to laveste nivåene, i både lesing og regning. I en rapport utarbeidet av SSB kommer det frem at elevenes resultater på nasjonale prøver i regning, påvirker sannsynligheten for å gjennomføre videregående opplæring i løpet av 5-6 år (Perlic mfl., 2020).

Kilde: Utdanningsdirektoratet

Selv om elevene i Osloskolen gjør det bedre enn gjennomsnittet for landet og resultatene har vært stabile over tid, vet vi at det er store variasjoner i resultater mellom bydeler og innad i bydelene. For eksempel viser en rapport at ungdomsskoleelever i Groruddalen i snitt presterer omtrent 15 prosentpoeng svakere i lesing, regning og engelsk enn elever i vestlige bydeler (Groruddalen Miljøforum, 2025). Forskning har i lang tid dokumentert hvordan foreldres sosioøkonomiske status (SØS) påvirker elevenes læringsresultater, og forskjellene mellom elever med høy og lav SØS har forsterket seg de siste ti årene (Jensen mfl., 2023). En nyere norsk studie finner at i perioden 2007-2018, økte forskjellene mellom elevene som kommer fra hjem med høy og lav inntekt (Sandsør mfl., 2023). Ifølge Oslo kommunes statistikkbank fordeler andelen av befolkningen i husholdninger med årlig lavinntekt seg svært ujevnt i byen. Det stilles dermed store krav til kompenserende innsatser ved skoler som befinner seg i områder med høy forekomst av lavinntektsfamilier.

I motsetning til ferdighetene lesing og regning, finnes det ikke en nasjonal oversikt over utvikling i norske elevers skriveferdigheter. Det er derfor vanskelig å si noe spesifikt om skriveferdighetene til elever i Osloskolen utover resultater fra norsk skriftlig eksamen på 10. trinn. Signaler fra skolene og tidligere undersøkelser, peker i retning av utfordringer med skriveferdigheter blant norske elever. Årsaker til dette kan være at elevene skriver for lite og at det er for lite systematisk skriveundervisning i skolen. En kunnskapsoppsummering fra Kunnskapsenter for utdanning (KSU) hevder leseopplæring og det å inngå i et lesende miljø, har en positiv effekt på barn og unges skriveferdigheter (KSU, 2021). Ferdighetene lesing og skriving påvirker hverandre gjensidig. Ifølge Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning (Skrivesenteret) indikerer en rekke mindre studier av skriving i norsk skole at det er store forskjeller i hva slags skriveopplæring elevene får. Noen elever får god skriveopplæring, men andre får lite skriveopplæring eller skriveopplæring av lavere kvalitet (Aasen og Skar, 2019). Skriveferdighetene kan bli ytterligere utfordret ved innføring av kunstig intelligens og ulike språkmodeller. Det er derfor viktig å følge med på og utvikle skriveferdighetene.

Elever med dysleksi og ulike språkforstyrrelser

Dysleksi Norge anslår at 10–20 % av elevene i en klasse har en lese- eller språkforstyrrelse. Dette kan være dysleksi, dyskalkuli, utviklingsmessige språkforstyrrelser (DLD) eller en kombinasjon.

Dette fører til læringsutfordringer for elevene. I tillegg kan det påvirke elevenes sosiale utvikling og motivasjon dersom de ikke får tilstrekkelig støtte i skolen. Det er ofte lavere faglige forventninger til elever med ulike språkforstyrrelser (Kulbrandstad og Kvammen, 2022).

Dysleksi Norge viser til at kun 7 % av 200 spurte norske lærere mener de har fått god nok opplæring om lese- og skriveforstyrrelser. Når det gjelder matematikk og språkvansker, svarer 2 % av lærerne at de har fått god opplæring, men at ingen svarer at de har tilstrekkelig kunnskap. Det er grunn til å tro at det fortsatt er et stort kompetansebehov i Oslo skolen når 1 av 4 lærere hevder at de har lite eller ingen kunnskap om dysleksi (Solem mfl., 2025). Dette fører til at utfordringer ikke oppdages tidlig nok, og at nødvendige tiltak uteblir. Tidlig identifisering og tilrettelegging er avgjørende for at disse elevene skal lykkes.

Utviklingsmessig språkforstyrrelse (DLD) er en funksjonell utfordring med språket uten noen klar årsak (Næss og Zambrana, 2025). Språkforstyrrelser er en utbredt diagnose som påvirker barns evne til å forstå, bruke, lære og bearbeide språk. Dette påvirker både tale, lesing og skriving. DLD-foreningen hevder at 2 av 3 lærere ikke har lært noe om DLD i lærerutdanningen. Lærere endrer derfor ofte undervisningspraksis først etter at elever har fått en diagnose (Solem mfl., 2025). Det er sent med tanke på tidlig innsats og elevens utviklingsmuligheter og progresjon. Statped anslår at rundt 7–8 % av alle barn, unge og voksne har DLD, ofte sammen med dysleksi eller ADHD. Disse elevene blir ofte underidentifisert, og språkproblemene forveksles ofte av lærere som adferdsutfordringer eller at elevene har lite motivasjon.

Utfordring 3: Svake rammer for elever med rett til særskilt språkopplæring

Særskilt språkopplæring (SSO) er en individuell rettighet etter opplæringsloven § 3-6 for elever med annet morsmål enn norsk og samisk som ikke kan godt nok norsk til å følge den vanlige undervisningen. En individuell rettighet er knyttet til enkelteleven og skal innfris gjennom et enkeltvedtak.

Skolen har en plikt til å gi alle elever opplæring i grunnleggende ferdigheter som lesing, skriving og regning, men dette er ikke en individuell rettighet i juridisk forstand. Dette skiller SSO fra skolens ordinære opplæringsplikt. Det betyr at minoritetsspråklige elever ikke bare skal få «tilpasset opplæring», men har rettskrav på særskilt språkopplæring når behovet foreligger, med vedtaksplikt og klageadgang. For å løfte frem dette perspektivet, er derfor SSO omtalt i et eget kapittel i temaplanen.

Særskilt språkopplæring skal være en overgangsordning frem til eleven har gode nok ferdigheter til å følge den vanlige opplæringen. SSO består alltid av forsterket opplæring i norsk, og om det trengs, morsmålsopplæring og/eller tospråklig opplæring i fag.

Elever som ikke kan godt nok norsk står i fare for å ikke fullføre og bestå videregående opplæring. I Osloskolen har rundt halvparten av alle minoritetsspråklige elever vedtak om SSO. Skolene rapporterer antall elever med vedtak om SSO hver høst, og får tildelt midler per vedtak. Midlene er finansiert av kommunal ramme, og rektor er delegert myndighet til å fatte vedtakene.

I 2024 leverte Utdanningsetaten og Rambøll flere rapporter om særskilt språkopplæring. Rapportene antyder at elever som har, eller har hatt vedtak om særskilt språkopplæring, er overrepresentert i gruppene som scorer lavt på nasjonale prøver i lesing og regning. En høy andel av disse elevene ligger an til å få karakteren to eller lavere i minst ett fag etter 10. trinn, og karakter én eller ikke vurderingsgrunnlag i minst ett fag i videregående opplæring. Dette er bekymringsfullt da grunnskolepoeng i stor grad predikerer gjennomføring av videregående opplæring (Byrådsavdeling for finans, 2023).

Videre belyser rapportene flere områder der dagens praksis ikke er tilstrekkelig for å sikre elever det opplæringstilbudet de har krav på. Dette omfatter blant annet både etterlevelse av regelverk og kartleggingspraksis. Kun litt over halvparten av elevenes vedtak var arkivert i elevmappene. Dette svekker rettssikkerheten til elevene, dokumentasjonen av tiltak og skoleeiers mulighet til å etterprøve praksis. Flertallet av tilgjengelige vedtak manglet individuell vurdering av elevens ferdigheter, og oppfyller dermed ikke kravene i opplæringsloven § 3-6 og forvaltningsloven om begrunnede vedtak.

Rambøll-rapportene viser også til at skolene nesten aldri vurderer behovet for morsmålsopplæring eller tospråklig opplæring. Forskning viser at det er en ressurs å benytte morsmålet i arbeid med språk og skolefag (se for eksempel Collier og Thomas, 2017; García og Li, 2014; Melby-Lervåg og Lervåg, 2011; Ryen, 2024).

Rambøll beskriver videre svært varierende kartleggingspraksis. Noen av kartleggingsverktøyene er utviklet til formålet, mens andre verktøy er laget for å avdekke for eksempel lese- og skrivevansker. Dette gjelder verktøy som Kartleggeren, Carlsten-testen, Nasjonale prøver og Språk 6-16. Disse er ikke utviklet for å vurdere minoritetsspråklige elevers norskspråklige ferdigheter, men verktøyene er like fullt i bruk i skolen i dag.

Tospråklig opplæring i fag og morsmålsopplæring kan være avgjørende for elevenes læring, men er i dag i liten grad benyttet som et virkemiddel innen særskilt språkopplæring. Tospråklig opplæring i fag innebærer at eleven får støtte av en tospråklig lærer i den ordinære fagundervisningen, slik at faglig læring og utvikling av norsk språk skjer parallelt. Målet er å sikre forståelse av faginnholdet samtidig som eleven bygger norskspråklige ferdigheter. Til tross for at forskning viser at bruk av elevenes morsmål kan være en ressurs for både språklig og faglig utvikling, er det i dag kun om lag 15 elever i Oslo som mottar tospråklig opplæring i fag.

Morsmålsopplæring er aktuelt når mangelfulle ferdigheter i elevens morsmål blir en barriere for å lære norsk og fag. Et godt utviklet morsmål vil støtte utviklingen av norskspråklige ferdigheter og styrke elevenes læring i fag. Likevel rapporteres det at kun er enkeltelever som får morsmålsopplæring i Osloskolen. Rambøll-rapportene fra 2024 viser at skolene i liten grad vurderer behovet for disse tiltakene, til tross for at opplæringsloven åpner for bruk av morsmålsopplæring og tospråklig opplæring i fag når det er nødvendig. Dette peker på et uutnyttet handlingsrom i arbeidet med å sikre et godt språklig opplæringstilbud for minoritetsspråklige elever.

Dagens praksis ser ikke ut til å være tilstrekkelig for å sikre denne elevgruppen det opplæringstilbudet de har krav på. Vi vet heller ikke om særskilt språkopplæring bidrar til god progresjon i norskspråklige ferdigheter. Det er også uklart om særskilt språkopplæring bidrar til at elever fullfører og består videregående opplæring.

Innsatsområder

Temaplanens innsatsområder speiler byrådets ambisjon om å se barnehage, skole og AKS i sammenheng. Med denne planen legger byrådet for første gang frem en byrådssak der flere foreslåtte tiltak både omfatter barnehage, skole og AKS. Med dette signaliserer byrådet at det grunnleggende arbeidet som legges ned i barnehagen er avgjørende for videreutvikling i skole og AKS, og at barn og unges utvikling må forstås som ett løp. Målet er at barn og unge skal oppleve kommunens innsatser som enhetlige og at de ulike tjenestene bygger på hverandre. Med vekt på språk og lesing, skriving og regning, favner vi områder og ferdigheter som berører barn og unge fra de begynner i barnehagen til de går ut grunnskolen. Herunder kommer også barn og elever med ulike nevroutviklingsforstyrrelser, og elever som har rett til særskilt språkopplæring. For å løfte alle barns språklige utvikling, er det viktig å arbeide langs flere spor.

Med utgangspunkt i temaplanens formål og hovedutfordringer, er de tre følgende strategiske innsatsområder førende for arbeidet.

Innsatsområde 1: Styrket språkarbeid i barnehage, skole og AKS

Byrådet er stolt av det store arbeidet som alle kommunale barnehager legger ned hver dag for å gi alle barn den best mulige start på barndommen. Barndommen har en egenverdi og alle barn fortjener den best mulige barnehagehverdagen preget av lek, trivsel, omsorg og utvikling.

Barnehagen er også avgjørende for å sikre sosial utjevning, og er særlig viktig for barn som vokser opp med levekårsutfordringer (Meld. St. 41 (2008-2009)). Oslo trenger barnehager av god kvalitet med rike leke- og språkmiljøer og ansatte med rett kompetanse.

Byrådet mener derfor at å sikre høy kompetanse blant de ansatte, er en nøkkel for å lykkes med språkarbeidet i barnehagen. Å stimulere barna med mer høytlesning er viktig både for det relasjonelle og kreativt stimulerende arbeidet i barnehagen.

Oslo har gjennomført en satsning på språkutvikling i barnehagene som omfattes av områdesatsningen. Språksterk 1–6 er en forsknings- og praksisbasert modell som har hatt som mål å styrke språkmiljøene i barnehager i minoritetsspråklige områder. Følgforskning fra satsningen viser tydelig at systematisk arbeid med språk, kvalitet og profesjonsutvikling gir målbare forbedringer for både barn og ansatte.

Følgforskningen viser blant annet til at:

- Språksterk-programmene har løftet språkstøttende praksis og ført til bedre inkludering i barnegruppene.
- Tiltakene har gitt økt kvalitet i et stort antall barnehager

Evalueringen av rammeplanen for barnehager (Udir 2023), viser at progresjon forstås og praktiseres svært ulikt i barnehagene. Mange barnehager opplever det som krevende å omsette kravet om progresjon i lek og læring, til konkret pedagogisk praksis. Veiledning og med språk kan derfor være et viktig bidrag til å styrke både progresjon og kvalitet i barnehagens pedagogiske arbeid.

Alle barn i barnehagen har nytte av et godt språklig tilbud og ansatte med godt språklig kompetanse uavhengig av språklig nivå. Byrådet ønsker at barnehagene sikrer et godt språkmiljø for alle barn. Dette innebærer blant annet at barnehagene i god tid før skolestart observerer barns språkutvikling.

Byrådet vil bidra til at de ansatte i barnehagene har kompetansen og metodene som skal til for at de kan observere og tidlig identifisere hvilke barn som trenger ekstra språklig støtte. Byrådet ønsker at det utvikles en felles systematikk for hvordan barnehagene skal jobbe med aktiviteter som sikrer barns språklige progresjon. Dette vil styrke en tidlig og koordinert innsats på området, og bør skje i samarbeid med et sterkt fagmiljø.

Byrådet ønsker at den praksisbaserte modellen benyttet i Språksterk (samarbeid mellom UiO og Oslo kommune) utvides, slik at alle barnehager får tilgang til en metode som styrker tidlig språkutvikling og sikrer et likeverdig og inkluderende barnehetilbud for alle barn i Oslo.

Oslo kommune har en standard for språk i barnehagen, og den ble sist revidert i 2019. I lys av blant annet følgforskning fra Språksterk, er det nødvendig å oppdatere standarden knyttet til beskrivelser av og forventninger til det systematiske språkarbeidet i barnehagen. Standarden skal være oppdatert på forskning og være et viktig verktøy for å sikre barnehagene et tydelig og faglig forankret rammeverk for språkarbeid. Byrådet har store ambisjoner og tillit til Oslos barnehager og anerkjenner at arbeidet med språk er en kjerneoppgave i en mangfoldig by som Oslo.

For byrådet er det viktig at alle samiske barn i barnehage og skole får utvikle sitt språk. I arbeidet med denne planen må vi sikre at samiske barn og elever drar nytte av byrådets tiltak. Videre er byrådet opptatt av at barnehagene jobber kunnskapsbasert og tar i bruk nyere forskning for å imøtekomme utfordringer de møter lokalt.

Byrådet anerkjenner barnehagens egenart hvor lek og rike språkmiljøer blir ivaretatt, og at alle kommunens barnehager holder god kvalitet. Alle barn som går ut av barnehagen skal ha gode nok språklige ferdigheter som gjør dem rustet til å utvikle seg gjennom barnehagetiden, og til å mestre overgangen til skolen. I dette utviklingsarbeidet er også AKS viktig. Overgangen fra barnehage til skole og AKS er en sårbar fase for mange barn, og særlig for barn som trenger ekstra støtte i sin språkutvikling. Dette vil kunne gi barnehagene og skolene verdifull informasjon til planlegging av god, individuell språkstøtte.

En trygg og god overgang mellom barnehage og skole gir et godt grunnlag for å lykkes senere i utdanningsløpet. Barnehagen, skolen og AKS er alle institusjoner for omsorg, danning, lek og læring. De er pedagogiske institusjoner med forskjellig mandat, men de skal alle bidra til en trygg og god oppvekst, til livslang læring og de er alle en del av utdanningsløpet.

Det vil si at skolen blant annet må ivareta, stimulere og verdsette barnas lek, kreative utfoldelse og ulike erfaringer. Det bør være rom for barnas lek og egne initiativ, barna bør få utforske og være aktive i egen læringsprosess.

Barnehagen skal bidra til at barna blir skoleklare ved å forberede foresatte gjennom foreldremøter, og ved å samarbeide tett med skole og AKS. Gjennom lærende nettverk to ganger i året deler barnehage, skole og AKS erfaringer og kunnskap for å sikre en helhetlig overgang, felles forventninger og et godt tilbud for de eldste barna fram mot skolestart. I AKS-tiden fremheves det at samarbeidet mellom AKS og skole er vesentlig i språkutviklingsarbeidet, i tillegg til et styrket skole-hjem-samarbeid. For å styrke overgangen mellom barnehage og skole ønsker byrådet å innføre prosjektet *Skoleklar* i Oslo.

Samarbeid mellom foresatte, barnehage og skole er en forutsetning for å lykkes i arbeidet med å styrke barns og elevers språk og grunnleggende ferdigheter. Barnehager og skoler skal legge til rette for dialog, veiledning og informasjonsdeling med foresatte, slik at språkutvikling støttes både i pedagogiske fellesskap og i hjemmet. Foresattes kunnskap om barnets språklige ressurser og erfaringer er en viktig del av det helhetlige arbeidet, særlig for barn og elever med behov for ekstra oppfølging. Barnehager og skoler skal støtte foresatte i å bidra aktivt til språkutvikling, uavhengig av foresattes norskkunnskaper. I minoritetsspråklige familier kan foresatte bidra gjennom et stor vekt på språk i hverdagen, blant annet via samtaler og lesing på morsmål.

Byrådet vil

- styrke det helhetlige og systematiske språkarbeidet i barnehagen
- vurdere om Utdanningsdirektoratets kartleggingsverktøy for grunnleggende norsk kan benyttes i barnehagen der det er behov
- innføre «Skoleklar» (førskole) siste år i barnehagen for å gjøre barna bedre forberedt til skole og AKS
- utvikle en ny Oslostandard for språkarbeid i barnehagen
- stimulere skolene til mer praktisk og lekbasert læring i alle fag
- at Oslos barnehager og skoler prioriterer tid til høytlesing og leseglede

- skape en god lesekultur ved å styrke leseopplæringen og motivere til leselyst og engasjement i barnehage, skole og AKS
- styrke samarbeidet mellom Deichman og barnehagene og Osloskolen
- sørge for flere fysiske bøker til barnehager, skoler og AKS
- se på muligheter for å videreutvikle samarbeidserklæringen mellom Sametinget og Oslo kommune knyttet til utvikling av samiske språk

Innsatsområde 2: Styrket innsats på lesing, skriving og regning

Målet er at alle elever i Oslo skal oppleve mestring og utvikle nødvendige kunnskaper og ferdigheter. Lesing, skriving og regning er et viktig grunnlag for å lære andre fag, og for kunne delta i videre utdanning, arbeid- og samfunnsniv. Byrådet er nå i gang med å gjennomgå og oppdatere Osloskolens kvalitetsutviklingssystem. For skoler som strever med vedvarende svake resultater over tid, vil byrådet sikre at disse får målrettet og tettere oppfølging og støtte fra Utdanningsetaten. Det er viktig at Utdanningsetaten følger opp disse skolene tidligst mulig og lager en felles struktur for oppfølgingsarbeidet både i og mellom skoler.

Byrådet er opptatt av at skolen skal bygge videre på det arbeidet som gjøres i barnehagen, slik at det første møtet med skolen oppleves gjenkjennelig og trygt for barna. Lek som inngang til læring er derfor en sentral del av den tidlige opplæringen. Dette gjør overgangen fra barnehage til skole særlig viktig. Det samme gjelder overgangen fra barneskole til ungdomsskole, spesielt når det gjelder arbeid med språk og grunnleggende ferdigheter. For at elevene skal få en sammenhengende og god læringsprogresjon, kreves tett samarbeid mellom nivåene og tidlig tilrettelegging. En nødvendig forutsetning for dette er en styrket kvalitetsdialog basert på relevante kvalitetsindikatorer. Her kan også skolehelsetjenesten spille en rolle i å tilrettelegge for elevens psykososiale helse, og samarbeide med skolen om trygge rammer.

Aktivitetsskolen (AKS) er ofte det første tilbudet barna møter ved skolestart. AKS kan derfor spille en viktig rolle i å sikre kontinuitet og forsterke språkarbeidet som er gjort i barnehagen. Gjennom gode rollemodeller i personalet, bruk av bøker, høytlesning og planlagte lek og læringsstøttende aktiviteter, kan AKS bidra til å utvikle ordforråd, begrepsforståelse, selvregulering og deltakelse i lek. AKS skal bidra til å oppfylle skolens mandat, og byrådet ser at AKS kan bidra særlig inn i det viktige språkarbeidet og innlæringen av de grunnleggende ferdighetene lesing, skriving og regning.

Lesing

At barnehagen har et rikt og tilgjengelig bokmiljø er avgjørende for barns tidlige interesse for bøker og lesing. Systematisk bruk av billedbøker og høytlesning for barn er en sentral del av barnehagens språkarbeid. Barnehagen skal ha gode samlinger av bøker og legge til rette for daglige leseaktiviteter som stimulerer språk, leseglede og sosial deltagelse uavhengig barnets kulturelle og språklige bakgrunn. Dette er et viktig fundament for skrive- og leseopplæringen i

skolen. Å mestre lesing er avgjørende for å kunne delta i sosial og faglig læring i skolen. Det er derfor viktig at det skapes en god kultur for lesing i barnehage og skole både i å bli lest for, og å selv kunne lese fagtekster og skjønnlitterære tekster. En viktig del av det å satse på lesing, er å aktivt benytte seg av Deichman sitt bibliotekstilbud i byen og deres kompetanse om lesing, leselyst og tidlig innsats.

Å utvikle gode leseferdigheter krever mengdetrening. Det er derfor viktig at Osloskolen legger til rette for ulike formål med lesingen, at det arbeides med lesing på tvers av fag, og at elever som på ulike måter strever med lesing får tidlig hjelp og støtte. Skolene har et stort ansvar i å gjøre lesing lystbetont og motiverende. *Hele Osloskolen leser* er en langsiktig satsing der målet er å øke elevenes leselyst gjennom gode møter med litteratur. I denne byrådsperioden har byrådet utvidet satsingen til *Hele Osloskolen leser og skriver*.

Gode leseferdigheter er avgjørende for å bidra til at alle barn og unge fullfører skoleløpet og er derfor en sentral del av arbeidet med sosial utjevning. Byrådet har derfor initiert en rekke satsinger knyttet til lesing og det er viktig at alle tiltakene sees i sammenheng. Lesing krever langsiktige strategier som over tid kan gi en positiv utvikling i elevenes lesekompetanse. Både kommunale og statlige leseinitiativ må derfor sees i sammenheng. Som en del av denne satsingen har byrådet allerede bevilget penger til flere lærebøker, bøker til skolene og en styrking av skolebibliotekene.

Skriving

Selv om barn ikke skal lære å skrive i barnehagen, stiller rammeplanen krav til barns utforskende og lektilnærmende læring. Rammeplanen uttrykker blant annet at barna skal få: *utforske og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråkuttrykk, som lekeskrift, tegning og bokstaver, gjennom lese- og skriveaktiviteter*. Tidlig lek med tegning og andre finmotoriske aktiviteter i barnehagen er et viktig fundament for barnas utvikling håndskrift. Aktiviteter som både er finmotoriske og grovmotoriske i variert lek inngår i rammeplanens syv fagområder fra språk til kroppslig læring til kreativitet, naturkunnskap og begrepsforståelse.

Disse erfaringene fra er viktige når barna begynner på skolen og skal lære skriving som grunnleggende ferdighet. Skriving som grunnleggende ferdighet er uløselig knyttet til leseferdigheter og leseforståelse. Samtidig er skriving en praktisk og selvstendig ferdighet som må øves i og på tvers av fag, både gjennom ulike sjangre, på papir og på ulike mediale plattformer.

Det eksisterer ikke nasjonale prøver eller kartlegginger som gir oss informasjon om hvordan elevene mestrer og utvikler skriving som ferdighet. Vi vet også for lite om selve skriveundervisningen i klasserommet. Byrådet er bekymret for manglende kunnskap om elevenes skriveferdigheter, noe som støttes av Skrivesenteret. De uttrykker at alle lærere er skrivelærere, og læreplanverket legger opp til at elevene skal skrive i alle fag på fagenes premisser. Det er viktig at alle elever får oppleve skriveopplæringen som meningsfull fra den dagen de starter på skolen.

Som med lesing, må skriving brukes i både lek og samhandling. Elevene må vite hvorfor de skal skrive, hva de skal skrive om og hvordan de kan utvikle seg som skrivere. Det er viktig at elever allerede på 1. trinn får skrive og lekeskrive, som de kjenner igjen fra barnehagen, selv om de ennå ikke har forstått sammenhengen mellom lyden og bokstavtegnet. Å anerkjenne barnets vilje til å kommunisere gjennom skrift gjør at elevene gjerne oppdager sammenhengen mellom lyd og bokstav. Elevene trenger derfor ikke å ha lært seg alle bokstavene før de får prøve å skrive, og det er viktig å legge til rette for skriving fra første skoledag. Dette viser også internasjonal forskning, som understreker betydningen av å skrive, selv om en ikke kan lese (se Myran og Håland, 2018).

Byrådet ønsker å heve skriving som ferdighet i Osloskolen. Skriving og lesing må sees i sammenheng, og innsatser som iverksettes skal tydeliggjøre dette selv om skriving som ferdighet og egenart skal styrkes. Selv om Osloskolen driver god skriveopplæring, ønsker byrådet mer informasjon om elevenes skriveferdigheter for å vite hvor vi kan sette inn treffsikre innsatser.

Regning

Rammeplanens fagområde *Antall, rom og form* handler om at barna skal utvikle tidlig matematisk forståelse gjennom lek og utforskning, der de får erfaringer med tall, mengder, størrelser, former, mønstre, måling og orientering i rommet. Barnehagen skal derfor støtte barn i å undre seg og bruke matematiske begreper i hverdagen, noe som danner et viktig fundament for videre matematisk kompetanse i skoleløpet

Regning innebærer mer enn bare å *regne ut*. Ifølge Matematikksenteret innebærer det å kunne regne «å anvende matematisk kompetanse i ulike fag når det er relevant og på de ulike fagenes premisser». Denne temaplanen legger til grunn at det er matematikklærerne som i all hovedsak har ansvaret for å støtte elevene i utvikling av deres matematiske kompetanse.

Gode regneferdigheter må utvikles over tid, gjennom arbeid med gode og til rettelagte oppgaver, tydelige læringsmål og tilstrekkelig grad av lærerstøtte. Elevenes matematiske kompetanse må bygges stein for stein, og «hull» i kompetansen må tettes tidlig. Derfor er det av og til nødvendig med intensiv opplæring for elever som av ulike årsaker har mangler i sin kompetanse.

Innlæring av sentrale matematiske fakta og prosedyrer er avgjørende for at elever skal utvikle gode regneferdigheter og bli dyktige problemløsere. Det må være tydelig for både lærere og elever hvilke kunnskaper og ferdigheter det er forventet at elevene skal lære.

Kreative lærere i profesjonsfellesskap med stor faglig autonomi driver frem de gode resultatene i Osloskolen. Lærere med ekstra fordypning tar ofte et lederansvar og sørger for gode lokale initiativ til videre utvikling av læringsfremmende praksiser. Samtidig ønsker byrådet å gi lærerstudenter mulighet til verdifull erfaring ut over ordinær praksis i skolen. Disse skal bidra til å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning på mellomtrinn og ungdomstrinn. Dette vil også bidra til å styrke samarbeidet mellom Oslo kommune og universitet- og høyskolesektoren.

Styrke opplæringen for barn med ulike språkforstyrrelser

For å sikre at elever med ulike språkforstyrrelser får tilstrekkelig hjelp og støtte, er det avgjørende med tidlig innsats som krever gode overganger og et tverrfaglig samarbeid. Byrådet er opptatt av at alle elever får de samme mulighetene til å mestre de grunnleggende ferdighetene lesing, skriving og regning Tidligkartlegging og tilrettelegging for intensivopplæring kan være viktig for denne elevgruppen. Byrådet har derfor blant annet gjennomført en pilot med skriveprøver på 5. og 8. trinn. For byrådet er det viktig at alle skoler jobber godt med dysleksi og ulike språkforstyrrelser. Det derfor satt i gang flere innsatser og tiltak for å støtte dette arbeidet.

Byrådet vil

- videreutvikle kompetansen i skolen knyttet til leseopplæring og intensivopplæring i lesing og regning
- styrke oppfølgingsarbeidet for skoler som over tid strever med svake resultater
- tilby intensivopplæring for elever på 5.-10. trinn som har behov for det, og legge til rette for at tilbudet er tilgjengelig for alle som trenger ekstra støtte.
- sikre og videreutvikle et helhetlig system for overgang og samhandling mellom barneskole og ungdomsskole knyttet til språk og de grunnleggende ferdighetene, slik at elevene møter en sammenhengende og faglig progresjon.
- innføre en modell for studenter i deltidsstillinger i Osloskolen
- re-innføre kommunal ordning for lærerspesialister
- videreutvikle skriveundervisningen i Osloskolen
- styrke samarbeidet mellom Deichman og barnehagene og Osloskolen
- utvikle en regnestandard for Osloskolen med mål og forventninger om hvilke kunnskaper og ferdigheter elevene skal lære i løpet av grunnskolen
- videreutvikle Dysleksiportalen i Osloskolen og arbeidet med inkluderende bruk av digitale verktøy i språk-, lese og skriveopplæringen
- styrke kompetansehevingstiltak for barnehagelærere og lærere om ulike språkforstyrrelser

Innsatsområde 3: Styrket tilbud om særskilt språkopplæring i Osloskolen

I Oslo bor mange flerspråklige elever i bydeler som er preget av levekårsutfordringer. Andelen elever som har rett til særskilt språkopplæring er derfor ujevnt fordelt i byen, og skal vi sikre at alle elever i Osloskolen får like muligheter til å lykkes, er vi avhengig av at denne elevgruppen får et likeverdig opplæringstilbud.

Byrådet vil derfor sikre en tydeligere styring og oppfølging av SSO for å styrke elevens rettigheter. Byrådet vil samtidig sørge for at ressursene i større grad følger dokumenterte behov og bidrar til høy kvalitet i opplæringen.

Byrådet anerkjenner at SSO er et av Oslo skolens viktigste verktøy for å sikre likeverdig opplæring, og byrådet vil justere ordningen slik at den i større grad bidrar til målbar progresjon, mestring og gjennomføring for denne elevgruppen. Skolene skal gjennom en helhetlig og systematisk tilnærming til kartlegging, vedtaksforvaltning, pedagogisk praksis og resultatoppfølging, sikre bedre systematikk og kvalitet i opplæringen for denne elevgruppen.

Kvaliteten i undervisningen skal styrkes gjennom målrettet kompetanseutvikling for både lærere og ledere. I tillegg er det behov for å styrke kompetansen i andrespråksdidaktikk og flerspråklig pedagogikk for å kunne møte elevenes behov på en systematisk, faglig fundert og inkluderende måte.

Det vil være viktig å styrke kapasiteten til å bruke elevenes flerspråklige ressurser mer aktivt. Tospråklig opplæring og morsmålsopplæring skal i større grad vurderes som nødvendig for eleven. Økt bruk av elevenes morsmål skal bidra til raskere tilegnelse av norsk og bedre faglig forståelse.

Tospråklig opplæring i fag og morsmålsopplæring benyttes i svært liten grad i Oslo skolen, til tross for at de inngår som en del av særskilt språkopplæring. For byrådet er det viktig at alle elever får et godt språktilbud slik at de utvikler et godt norsk språk og kan følge faglig progresjon i alle fag. Byrådet vil iverksette en pilot for mer bruk av tospråklig opplæring og morsmålsopplæring som skal bidra til en mer effektiv norskspråklig opplæring. Det skal gjennomføres en evaluering av om piloten bidrar til raskere norskspråklig og faglig progresjon. I det siste rundskrivet fra Utdanningsetaten (2026), anbefales det å bruke Utdanningsdirektoratets kartleggingsverktøy i grunnleggende norsk for språklige minoriteter. Imidlertid finnes det ingen kommunale føringer for bruk av verktøyet og oppfølging av resultatene for elever med vedtak om SSO.

For byrådet er det viktig at denne elevgruppen blir prioritert. Elever med SSO utgjør 20 % av elevgruppen i Oslo skolen og mange av elevene står i fare for å ikke fullføre og bestå videregående opplæring. Vi trenger mer kunnskap og system for oppfølging både på skolenivå og individnivå. Vi skal sørge for at opplæringen holder høy kvalitet, og at elevene opplever progresjon i sin faglige læring og utvikling.

Byrådet vil

- utvikle et større kunnskapsgrunnlag om elevgruppen, og basert på dette utarbeide en faglig veileder for arbeidet med særskilt språkopplæring i skolen
- etablere et helhetlig styrings- og oppfølgingsystem for særskilt språkopplæring i Oslo gjøre Utdanningsdirektoratets kartleggingsverktøy i grunnleggende norsk for språklige minoriteter obligatorisk i grunnskolen
- gjennomføre en pilot med tospråklig opplæring i fag og morsmålsopplæring for å styrke norskspråklige og faglige ferdigheter
- sikre at særskilt språkopplæring i større grad løftes frem i styringsdialogen mellom UDA og skole

- øke kompetansen i norsk som andrespråk i Osloskolen

Oppfølging av temaplanen

Temaplanen skal bidra til å styrke språkutviklingsarbeidet og de grunnleggende ferdighetene hos barn og unge i barnehage, skole og AKS. Tiltak skal justeres og iverksettes med utgangspunkt i gjeldende utfordringsbilde. Temaplanen vil følges opp av Utdanningsetaten og bydel ut mot barnehagene og skolene, samt i styringsdialogen mellom byrådsavdelingen og Utdanningsetaten og bydel. Tverrsektorielle tiltak i saken koordineres av UTD og følges opp av ansvarlig byrådsavdeling.

Byrådsavdeling for utdanning, den....

Julie Remen Midtgarden

Litteraturliste

- Aasen, A. J. og Skar, G. B. (2019). Nasjonale prøver i skriving. (debattinnlegg). Utdanningsnytt. <https://www.utdanningsnytt.no/nasjonale-prover-norsk-skriving/nasjonale-prover-i-skriving/221106>
- Byrådsavdeling for finans. (2023). *Oslo-trender 2023*. Oslo kommune. oslo.kommune.no/getfile/1125937/af82d956a5eb179ba6a681ea3e8f7900bb137f8d07fe63539c21ede54880d937/
- Byrådsavdeling for oppvekst og kunnskap. (2021). *Barrierer for tidlig barnehagestart: Brukerundersøkelse med foreldre i fem bydeler i Oslo*. <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13524807-1739362655/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Gamle%20Oslo/Budsjett%2C%20dokumenter%20og%20planer%20Bydel%20Gamle%20Oslo/Barrierer%20for%20tidlig%20barnehagestart%202021.pdf>
- Collier, V. P. & Thomas, W. P. (2017). The Astounding Effectiveness of Dual Language Education for All. *NABO Journal of Research and Practice*, 2(1). https://www.berkeleyschools.net/wp-content/uploads/2011/10/TWIAstounding_Effectiveness_Dual_Language_Ed.pdf?864d7e
- García, O. & Li, W. (2014). *Translanguaging: Language, Bilingualism and Education*. Palgrave Pivot London. <https://doi.org/10.1057/9781137385765>

- Groruddalen Miljøforum. (2025). *Levekår i Oslo – Dokumentasjon av forskjeller mellom Groruddalen og ytre by vest*. https://groruddalen.no/wp-content/uploads/2025/06/GM_Levekarsforskjeller_i_Oslo_dokumentasjonsrapport_2025_del_2.pdf
- Haugset, A. S., Ljunggren, E. B., Mordal, S., Nissen, K., Fagerholt, R. A., Gotvassli, K. Å., Lorentzen, R. & Stene, M. (2019). *Evaluering av arbeidet med kvalitet i barnehagesektoren*. Trøndelag Forskning og Utvikling. <https://www.udir.no/contentassets/08e78d77a9634d2a8de9e55b22ec2591/evaluering-kvalitet-i-barnehagen--tfou-2019.pdf>
- Hoel, T., Fodstad, C., Bjorvand, A.-M. & Stangeland, E. B. (2025). Om lesepraksiser i den norske barnehagen. *Nordisk barnehageforskning*, 22(1), s.46-64.
- Jensen, F., Pettersen, A., Frønes, T. S., Eriksen, A., Løvgren, M. & Narvhus, E. K. (2023). *PISA 2022: Norske elevers kompetanse i matematikk, naturfag og lesing*. Universitetsforlaget.
- Kjeøy, I. og Lysvik, R. R. (2023). *Kunnskapsstatus om bekymringsfullt fravær i skolen*. (2023:13). Fafo. <https://www.faf.no/images/pub/2023/20849.pdf>
- Klem, M. og Hagtvatn, B. E. (2018). Tidlig språkkartlegging, til barnets beste? *Norsk Tidsskrift for Logopedi*, 4
- Kleppe, R. og Bjørnstad, E. (2019). *Økt barnehagelærertetthet og hverdagskvalitet i barnehagen*. OsloMet Skriftserie, 7.
- Kulbrandstad, L. I. og Kvammen, P. I. (2022). Læreroppfatninger om språkstøttende fagundervisning i språklig heterogene klasser. En kassusstudie. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 8, 93–108. <http://dx.doi.org/10.23865/ntpk.v8.3666>
- Kunnskapsdepartementet. (2025). *Gratis barnehage for alle barn*. (Første delrapport). <https://www.regjeringen.no/contentassets/dcc936e85f4c43bf90ecf0bafabb00a8/no/pdfs/stm202320240034000dddpdfs.pdf>
- KSU. (2019). *Effekten av lesing på skriveferdigheter*. Kunnskapscenter for utdanning. <https://www.uis.no/sites/default/files/2021-09/Effekten%20av%20lesing%20p%C3%A5%20skriveferdigheter.pdf>
- Opplæringslova. (2023). *Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (LOV-2023-06-09-30)*. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2023-06-09-30>
- Oxford Research. (2020). *Forstudie av kvalitet i fire utvalgte barnehager*. <https://oxfordresearch.no/wp-content/uploads/2022/03/Forstudie-om-barnehagekvalitet-Rapport-fra-Oxford-Research.pdf>
- Melby-Lervåg, M. & Lervåg, A. (2011). Hvilken betydning har morsmålsferdigheter for utviklingen av leseforståelse og dets underliggende komponenter på andrespråket? En oppsummering av empirisk forskning. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 5, 330–343. <https://www.uv.uio.no/isp/forskning/aktuelt/aktuelle-saker/2011/dokumenter/morsmalsferdigheter.pdf>
- Meld. St. 41 (2008-2009). *Kvalitet i barnehagen*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/78fde92c225840f68bce2ac2715b3def/no/pdfs/stm200820090041000dddpdfs.pdf>

- Myran, I. H. & Håland, A. (2018). Skrivning fra første dag. *Bedre skole*, 30(1), 51–55.
<https://www.utdanningsnytt.no/files/2019/06/27/Bedre%20Skole%201%202018.pdf>
- Næss, K.-A. B. & Zambrana, I. M. (2025). Kommunikasjon og kommunikasjonsforstyrrelser. I E. Befring & Næss K.-A. B. Næss (Red.), *Spesialpedagogikk* (308-335). Cappelen Damm Akademisk.
- Perlic, B., Foss, E. S. & Moafi, H. (2020). Grunnskoleresultatets betydning for gjennomføring av videregående opplæring. (2020/33). SSB.
https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/431401?ts=1747ba22510
- Rambøll (2012). Kvalitet i familiebarnehager (Sluttrapport).
<https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2012/familiebarnehager.pdf>
- Ryen, E. (2024). Tospråklig opplæring i Norge – en forskningsoversikt. *NOA – Norsk som andrespråk*, 40(1), 5–41.
- Sandsør, A. M. J., Zachrisson, H. D., Karoly, L. A. & Dearing, E. (2023). The Widening Achievement Gap Between Rich and Poor in a Nordic Country. *Educational Researcher*, 52(4), 195–205, <https://doi.org/10.3102/0013189X221142596>
- Solem, C. V., Lie, R. & Hansen, S. S. (2025). *Kompetansestatus: Læreres kompetanse om lese- og skrivevansker, matematikkvansker og språkvansker*. (Rapport). Dysleksi Norge. https://dysleksinorge.no/wp-content/uploads/2025/02/Dysleksi-Norge_Kompetansestatus.pdf
- Statped. (2024). Å leve med DLD – utviklingsmessig språkforstyrrelse.
<https://www.statped.no/content/uploads/2026/01/A-leve-med-DLD.pdf>
- Utdanningsdirektoratet (2023) [Utdanningsdirektoratet \(2023\) Evaluering av rammeplanen – gjennomføringen | udir.no](https://www.udir.no)
- Utdanningsdirektoratet. (2025). *Minoritetsspråklige barn i barnehage*.
<https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-barnehage/minoritetsspraklige-barn-i-barnehage/>
- Utdanningsetaten. (2024). *Vedtak om særskilt språkopplæring – en gjennomgang*. (Rapport).